

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

НН інститут педагогіки і психології

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Навчально-наукового
інституту педагогіки і психології

проф. Світлана КОНДРАТЮК

«28» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія роботи з різними соціальними групами

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва галузі знань)

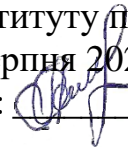
спеціальність 053 Психологія
(шифр і назва)

освітня-програма **Психологія другого (магістерського) рівня вищої освіти**
(назва)

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією

НН інституту педагогіки і психології
«28» серпня 2024 р.

Голова: Юлія БОНДАРЕНКО
д. пед. наук, професор

Суми - 2024

Розробник:

1. Єрмакова Н.О., кандидат психол. наук, доцент, доцент кафедри психології

Робоча програма дисципліни затверджена на засіданні кафедри психології

Протокол № 1 від 28 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

д. психол. н., професор _____ Світлана КУЗІКОВА

«28» серпня 2024 р.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 5	магістр	Варіативна	
		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
		1-й	1-й
		Лекції	
		22 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		26 год.	6 год.
		Лабораторні	
- год.	- год.		
Самостійна робота			
100 год.	138 год.		
Консультації:			
2 год.	2 год.		
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин - 150			

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Психологія роботи з різними соціальними групами» є вибірковою навчальною дисципліною для освітньої програми 053 Психологія другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціалізацією Консультативна психологія.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психологія роботи з різними соціальними групами» є ознайомлення магістрантів з основними положеннями та формування умінь і навичок інформаційно-аналітичної діяльності в галузі психології роботи з різними соціальними групами клієнтів; засвоєння студентами уявлень про особливості діагностичної, консультативно-просвітницької, профілактичної та корекційної роботи з клієнтами з різних соціальних груп; ознайомлення з технологіями практичної психологічної роботи у галузі психології роботи з різними соціальними групами клієнтів; розвиток професійного мислення та сприяння професійному зростанню.

Основні завдання вивчення дисципліни:

– методичні: навчити студентів сучасному науковому розумінню й правильній оцінці теоретичних знань та практичних підходів до роботи з різними соціальними групами клієнтів, особливостей психодіагностичної, консультативно-просвітницької, профілактичної та корекційної роботи з клієнтами з різних соціальних груп;

– пізнавальні: розширення світогляду студентів про можливості діагностичної, консультативно-просвітницької, профілактичної та корекційної роботи з клієнтами з різних соціальних груп ; психологічні особливості роботи з ними в різних умовах та закладах;

– практичні: формування навичок діагностичної, просвітницько-профілактичної, консультативної та корекційної роботи з клієнтами з різних соціальних груп, зокрема, - з врахуванням особливостей онтогенезу або дизонтогенезу .

Програмні компетентності навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність: здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології організації, що передбачає здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Курс «Психологія роботи з різними соціальними групами» ґрунтується на знанні таких попередньо вивчених курсів, як: «Психологія», «Загальна психологія», «Практикум з загальної психології», «Психологія спілкування», «Соціальна психологія з практикумом», «Психодіагностика», «Основи психологічного консультування», «Психологія управління» і таких попередньо засвоєних компетентностях:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії,

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

3. Результати навчання за дисципліною

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН 1. Розуміти результати досліджень та сучасні уявлення про основні проблеми психології роботи з клієнтами різних соціальних груп.

РН 2. Вільно володіти професійним мовленням, враховувати етичні норми у спілкуванні під час здійснення психологічного супроводу клієнтів різних соціальних груп.

РН 3. Розуміти зміст соціально-психологічних процесів у соціальних групах та психологічних технологій супроводу клієнтів різних соціальних груп; психологічні чинники мотивування та контролю діяльності супроводу клієнтів різних соціальних груп; психологічні особливості прийняття

індивідуальних та групових рішень у різних соціальних групах.

РН 4. Використовувати необхідні психодіагностичні методи у процесі психологічного супроводу клієнтів різних соціальних груп.

РН 5. Налагоджувати ефективну комунікацію у процесі супроводу клієнтів різних соціальних груп: здійснювати делегування повноважень; використовувати технологію ефективного супроводу клієнтів різних соціальних груп;

РН 6. Використовувати засоби оптимального впливу на перелік цільових соціальних груп та обґрунтування необхідності роботи з ними: знати психологічні характеристики типів сімей, особливості роботи з сім'єю «групи ризику»; вміти здійснювати соціально-психологічну роботу з військовослужбовцями та їх сім'ями; розуміти принципи організації та забезпечувати зміст соціально-психологічної роботи людьми з інвалідністю; знати особливості соціально-психологічної роботи з особами з відхиленнями у правовій самосвідомості; володіти особливостями соціально-психологічної роботи з молоддю, людьми похилого віку, самотніми та людьми, що потребують екстреної психологічної допомоги.

РН 7. Передбачати наслідки психологічного втручання під час супроводу клієнтів різних соціальних груп, розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях, пристосовуватися до зміни умов та характеру професійної діяльності, адекватно оцінювати власні можливості в роботі з клієнтами різних соціальних груп, за необхідності звертатися до суміжних спеціалістів та за супервізією власної діяльності.

РН 8. Планувати та проводити діагностичну, консультативно-просвітницьку, профілактичну та корекційну роботу з клієнтами з різних соціальних груп; визначати чинники її ефективності; надавати консультативно-просвітницьку допомогу з підвищення ефективності психологічного супроводу клієнтів з різних соціальних груп.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	<p>Надаються повні і змістовні відповіді на всі теоретичні питання курсу. Студент демонструє знання матеріалу, його розуміння, орієнтацію в широкому полі питань з психології сім'ї, знайомство з сучасною науковою літературою. Відповіді на додаткові запитання чіткі, правильні, показують знання та ерудицію студента.</p> <p>Практичні та самостійні завдання виконано в повному обсязі, дано відповіді на всі питання. Матеріал, викладено логічно, послідовно, без помилок, при цьому виявлено здатність студента диференціювати, інтегрувати знання. Студент вільно формулює висновки та узагальнення, самостійно застосовує знання в конкретних психологічних ситуаціях. Правильно, охайно оформлено роботи.</p>
В	<p>Надається достатньо повна і змістовна відповідь на всі запитання курсу. Студент показує знання і розуміння матеріалу, знайомство з основною науковою літературою в галузі сімейної психології. Відповіді на додаткові питання загалом вірні.</p> <p>Наявні несуттєві зауваження щодо змісту та оформлення завдань, наявні незначні помилки та недоліки.</p>
С	<p>Матеріал викладається логічно, послідовно. В роботі на практичних заняттях є незначні помилки, при цьому студент не знає деяких визначень з теми предмету, але може диференціювати, інтегрувати знання. Відмічені окремі неточності й логічні помилки.</p>
D	<p>Відповіді на теоретичні питання курсу викладені уривчасто, знання основних тем є поверховим. Відповіді на додаткові питання не завжди правильні, формальні та поверхові. Не дотримано вимог щодо змісту та оформлення практичних завдань та самостійних робіт. Завдання виконані у повному обсязі, проте наявні помилки та недоліки, що суттєво позначаються на їх якості.</p>
Е	<p>Теоретичні питання розкрито не повністю. Студент знає і розуміє тільки основний матеріал, який викладає спрощено і неповно, припускається окремих суттєвих помилок. При відповідях на запитання щодо опанування програми студент почувається невпевнено, збивається, припускається помилок, не має потрібних знань. Завдання до практичних занять та самостійних робіт виконано не якісно або не в повному обсязі.</p>

F	Студент надає відповіді із суттєвими помилками, демонструє поверхове знання і розуміння основного матеріалу, спрощено і непослідовно та механічно викладає матеріал з допущенням істотних помилок.
FX	На запитання студент не може дати задовільних відповідей, припускається грубих помилок або характер відповідей дає підставу стверджувати, що особа неправильно розуміє зміст матеріалу. Повна невідповідність змісту роботи вимогам. Курс не опановано, необхідне його повторне проходження.

Розподіл балів

Поточний контроль												Ра- зом	Су- ма
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2										
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11	T 12	60	100
Поточний контроль													
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Контроль самостійної роботи													
3	5	5	3	3	3	3	3	3	3	3	3	40	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Дисципліна передбачає навчання через використання таких методів: лекції-візуалізації; проблемні лекції; міні-лекції; метод проектів; брейнстормінг; case-study.

Лекції, метод проектів, самостійна робота актуалізують знання щодо базових понять та положень курсу, що є основою для ідентифікації потреб, специфічних особливостей роботи з клієнтами з різних соціальних груп (РН 1), а також визначення найбільш ефективних форм та методів психологічного впливу залежно від специфіки завдань та клієнтів (РН 5). Підготовка до практичних занять, самостійна робота, метод проектів сприяють: активізації пізнавальної діяльності здобувачів за рахунок оволодіння студентами методами та методиками психодіагностичної роботи з клієнтами з різних соціальних груп; пошуку ефективних методів і способів діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів різних соціальних груп (РН 4); оволодінню студентами широким спектром технологій в різних напрямках психології роботи з клієнтами з різних соціальних груп (РН 5); оволодінню професійним мовленням, врахуванню етичних норм у спілкуванні, усвідомленню статусно-рольових, етнічних та інших мультикультурних характеристик співбесідника (РН 2). Методи брейнстормінгу та case-study, доповнені завданнями самостійної роботи, дозволяють вивчати психологічні характеристики організацій, прогнозувати особистісні зміни на основі психологічної взаємодії (РН 3), аналізувати випадки та наслідки психологічного супроводу організацій у професійній діяльності психологів, розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях, сформулювати екологічність використання методів та технологій ефективного психологічного втручання, дотримуючись етичних принципів професійної діяльності психолога (РН 5), пристосовуватися до зміни умов та характеру професійної діяльності, адекватно оцінювати рівень комунікативної культури

та власні можливості в роботі з клієнтами з різних соціальних груп, за необхідності звертатися до суміжних спеціалістів та за супервізією власної діяльності (РН 6).

Методи поточного нормативного оцінювання:

Контроль навчальної роботи студента здійснюються за модульно-рейтинговою системою: систематичність та активність роботи студента на практичних заняттях, тестування, виконання завдань самостійної роботи, обговорення та взаємооцінювання студентами виконаних індивідуальних завдань, виконання підсумкового індивідуально-дослідницького завдання, виконання індивідуальних практичних завдань в ході семестру (розробка та виконання навчальних проєктів або презентацій).

Методи підсумкового сумативного оцінювання:

Оцінювання протягом семестру проводиться у формі письмових опитувань (тестувань); перевірки індивідуально-дослідницького завдання та оцінки результатів усної та письмової роботи студента на практичних заняттях; оцінки виконання індивідуальних практичних завдань. Всі роботи повинні бути виконані самостійно. Індивідуальні завдання, схожі між собою, відхиляються.

Оцінка студента формується таким чином:

1. Систематичність та активність роботи на заняттях – 45 балів;
2. Тестування на аудиторних заняттях – 33 бали;
3. Контроль виконання самостійної роботи (опрацювання методик із написанням звітів-аналізів, рефератів, розроблення та виконання навчальних проєктів або презентацій) – 22 бали.

Форма підсумкового контролю – залік.

Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ I. Методологія соціально-психологічної роботи з різними соціальними групами клієнтів.

Тема 1. Вступ до психології роботи з різними соціальними групами клієнтів. Перелік цільових соціальних груп клієнтів та обґрунтування необхідності роботи з ними.

Тема 2 . Характеристика основних видів роботи з клієнтами з різних соціальних груп у психології.

Тема 3. Психологічні основи методології роботи з клієнтами з різних соціальних груп у психології.

РОЗДІЛ II. Особливості використання сучасних форм і методів роботи з різними соціальними групами клієнтів.

Тема 4 . Соціально-психологічна робота з військовослужбовцями та їх сім'ями.

Тема 5. Соціально-психологічна робота зі спортсменами.

Тема 6 . Принципи організації та зміст соціально-психологічної роботи у сфері зайнятості.

Тема 7. Принципи організації та зміст соціально-психологічної роботи з людьми інвалідністю та їх сім'ями.

Тема 8. Особливості соціально-психологічної роботи з особами з відхиленнями у правовій самосвідомості.

Тема 9. Основні напрямки та методи соціально-психологічної роботи із молоддю.

Тема 10 . Соціально-психологічна робота з людьми похилого віку.

Тема 11. Організація соціально-психологічної роботи з клієнтами в кризових станах.

Тема 12. Соціально-психологічний аспект роботи з маргінальними групами населення.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Лабор.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Самост.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 1										
Розділ 1. Методологія соціально-психологічної роботи з різними соціальними групами клієнтів.										
Тема 1 Перелік цільових соціальних груп клієнтів та обґрунтування необхідності роботи з ними.	8	2	2	-	4	9	1	-	-	8
Тема 2. Характеристика основних видів роботи з клієнтами з різних соціальних груп у психології.	14	2	2	-	10	9	1	-	-	8
Тема 3. Психологія роботи з різними типами сімей. Особливості роботи з сім'єю «групи ризику».	12	2	2	-	8	10	-	2	-	8
Разом за розділом 1	34	6	6	-	22	28	2	2	-	24
Розділ 2. Особливості використання сучасних форм і методів роботи з різними соціальними групами клієнтів.										
Тема 4. Соціально-психологічна робота з військовослужбовцями та їх сім'ями.	10	1	1	-	8	10	-	-	-	10
Тема 5. Соціально-психологічна робота зі спортсменами.	10	1	1	-	8	10	-	-	-	10
Тема 6. Принципи організації та зміст соціально-психологічної роботи у сфері зайнятості.	12	2	2	-	8	10	-	-	-	10
Тема 7. Принципи організації та зміст соціально-психологічної роботи з людьми з інвалідністю та їх сім'ями.	12	2	2	-	8	12	2	2	-	8
Тема 8. Особливості соціально-психологічної роботи з особами з відхиленнями у правовій самосвідомості.	12	2	2	-	8	10	-	-	-	10
Тема 9. Основні напрямки та методи соціально-психологічної роботи із молоддю.	10	1	1	-	8	8	-	-	-	8
Тема 10. Соціально-психологічна робота з людьми похилого віку.	13	2	1	-	10	10	-	-	-	10
Тема 11. Організація соціально-психологічної роботи з клієнтами, що потребують екстреної соціальної допомоги.	13	2	1	-	10	12	2	2	-	8
Тема 12. Соціально-психологічний аспект роботи з маргінальними групами населення.	14	1	1	-	10	10	-	-	-	10

Разом за розділом 2	86	14	12	-	62	92	4	4	-	84
Модуль 2										
ІНДЗ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього годин	120	20	18	-	82	120	6	6	-	108

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Вступ до психології роботи з різними соціальними групами клієнтів. Перелік цільових соціальних груп клієнтів та обґрунтування необхідності роботи з ними.	2	1
2	Характеристика основних видів роботи з клієнтами з різних соціальних груп у психології.	2	1
3	Психологічні основи методології роботи з клієнтами з різних соціальних груп у психології.	2	-
4	Соціально-психологічна робота з військовослужбовцями та їх сім'ями.	1	-
5	Соціально-психологічна робота зі спортсменами.	1	-
6	Принципи організації та зміст соціально-психологічної роботи у сфері зайнятості.	2	-
7	Принципи організації та зміст соціально-психологічної роботи з людьми з інвалідністю та їх сім'ями.	2	2
8	Особливості соціально-психологічної роботи з особами з відхиленнями у правовій самосвідомості.	2	-
9	Основні напрямки та методи соціально-психологічної роботи із молоддю.	1	-
10	Соціально-психологічна робота з людьми похилого віку.	2	-
11	Організація соціально-психологічної роботи з клієнтами в кризових станах	2	2
12	Соціально-психологічний аспект роботи з маргінальними групами населення.	1	-

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Вступ до психології роботи з різними соціальними групами клієнтів. Перелік цільових соціальних груп клієнтів та обґрунтування необхідності роботи з ними.	2	-
2	Характеристика основних видів роботи з клієнтами з різних соціальних груп у психології.	2	-
3	Психологічні основи методології роботи з клієнтами з різних соціальних груп у	2	2

	психології.		
4	Соціально-психологічна робота з військовослужбовцями та їх сім'ями.	1	-
5	Соціально-психологічна робота зі спортсменами.	1	-
6	Принципи організації та зміст соціально-психологічної роботи у сфері зайнятості.	2	-
7	Принципи організації та зміст соціально-психологічної роботи з людьми з інвалідністю та їх сім'ями.	2	2
8	Особливості соціально-психологічної роботи з особами з відхиленнями у правовій самосвідомості.	2	-
9	Основні напрямки та методи соціально-психологічної роботи із молоддю.	1	-
10	Соціально-психологічна робота з людьми похилого віку.	1	-
11	Організація соціально-психологічної роботи з клієнтами в кризових станах.	1	2
12	Соціально-психологічний аспект роботи з маргінальними групами населення.	1	-

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Вступ до психології роботи з різними соціальними групами клієнтів. Перелік цільових соціальних груп клієнтів та обґрунтування необхідності роботи з ними.	4	8
2	Характеристика основних видів роботи з клієнтами з різних соціальних груп у психології.	10	8
3	Психологія роботи з різними типами сімей. Особливості роботи з сім'єю «групи ризику».	8	8
4	Соціально-психологічна робота з військовослужбовцями та їх сім'ями.	8	10
5	Соціально-психологічна робота зі спортсменами.	8	10
6	Принципи організації та зміст соціально-психологічної роботи у сфері зайнятості.	8	10
7	Принципи організації та зміст соціально-психологічної роботи з людьми з особливими потребами (інвалідами).	8	8
8	Особливості соціально-психологічної роботи з особами з відхиленнями у правовій самосвідомості.	8	10
9	Основні напрямки та методи соціально-психологічної роботи із молоддю.	8	8
10	Соціально-психологічна робота з людьми похилого віку.	10	10
11	Організація соціально-психологічної роботи з клієнтами в кризових станах.	10	8

12	Соціально-психологічні аспекти роботи з маргінальними групами населення.	10	10
----	--	----	----

7. Індивідуальні завдання

ІНДЗ 1   **Методологія соціально-психологічної роботи з різними соціальними групами клієнтів.**

На основі аналізу запропонованої літератури підготувати *наукову статтю (реферат) з мультимедійною презентацією* з однієї із запропонованих тем:

1. Взаємозв'язок психологічних теорій та практики роботи з різними соціальними групами клієнтів.
2. Групова психотерапія в роботі з різними соціальними групами клієнтів.
3. Життєвий досвід як форма психологічної фіксації негативних переживань і неадекватних уявлень, що виникають у особи в проблемній соціальній ситуації.
4. Життєві проблеми безпритульних і бездоглядних осіб та психотехнології роботи з ними.
5. Загальна характеристика психокорекційних груп (тренінгу умінь, зустрічей) у роботі з різними соціальними групами клієнтів.
6. Індивідуальна психотерапія в роботі з різними соціальними групами клієнтів.
7. Криза та втрата як психологічні умови саморозвитку або деградації особистості.
8. Методики виявлення батьківського ставлення до дитини.
9. Міждисциплінарні технології і методики роботи з різними соціальними групами клієнтів.
10. Насильство над людьми похилого віку: психологічні аспекти надання соціальної допомоги.
11. Неврози у дітей – вияв соціальної дезадаптації.
12. Організація та управління системою соціального захисту населення України.
13. Особистісний смисл як провідна компонента становлення професійної “Я-концепції” практичного психолога.
14. Особливості діяльності з онкохворими дітьми: психологічний аспект.
15. Оцінка потреб дитини як умова планування соціально-психологічного супроводу.
16. Поняття про соціальну та психологічну допомогу особистості (групі, організації).
17. Порівняльний аналіз психологічних та соціальних проблем різних категорій девіантних осіб у роботі з психолога.
18. Проблема соціалізації дітей з обмеженими розумовими можливостями.

19. Проблеми мотивації діяльності психолога у різних типах організацій.
20. Проституція як психосоціальна проблема суспільства: психологічні особливості ЖСБ (жінки сексбізнесу).
21. Професійно важливі якості особистості фахівців у роботі з різними соціальними групами клієнтів.
22. Профілактика залежності від азартних, комп'ютерних ігор та Інтернету у молодіжному середовищі.
23. Психологічна допомога клієнтам, що здійснили суїцидальні спроби або мали суїцидальні наміри.
24. Психологічна складова основних моделей підтримки населення у сучасному світі.
25. Психологічна складова системи соціально-психологічної допомоги у школі.
26. Психологічна складова соціальної підтримки молодих спеціалістів на ринку праці в Україні.
27. Психологічна та соціальна реабілітація осіб, які відбували покарання в умовах позбавлення волі.
28. Психологічне консультування у роботі з різними соціальними групами клієнтів.
29. Психологічне розуміння сутності суїцидальних станів клієнтів з різних соціальних груп.
30. Психологічний супровід самотніх матерів.
31. Психологічні засади роботи з жінками військовослужбовців.
32. Психологічні особливості адаптації першокурсників із сільської місцевості до умов навчання у ВНЗ.
33. Психологічні особливості роботи з алкозалежними особами.
34. Психологічні особливості роботи з інвалідами та невиліковно хворими.
35. Психологічні особливості роботи з наркозалежними особами.
36. Психологічні особливості роботи з особами, позбавленими волі.
37. Психологічні особливості роботи з особами, що мають ігрову залежність.
38. Психологічні особливості роботи з особами, що переживають горе.
39. Психологічні особливості роботи з особами, що переживають кризу.
40. Психологічні особливості роботи з особами, що потерпають від сексизму та гендерної дискримінації.
41. Психологічні особливості роботи з особами, що потерпають від посттравматичного стресового розладу (ПТСР).
42. Психологічні особливості роботи з особами, що потрапили в екстремальну ситуацію.
43. Психологічні особливості роботи з особами-мігрантами та їх сім'ями.
44. Синдром «емоційного вигорання» в діяльності практичних психологів.

ІНДЗ 2   Особливості використання сучасних форм і методів роботи з різними соціальними групами клієнтів.

На основі вивчення наукової літератури з психології, соціології, соціальної роботи розробити тренінгову програму для певної категорії осіб з однієї із запропонованих проблем:

1. Програму соціально-психологічного тренінгу, спрямованого на реабілітацію, корекцію емоційного стану, психологічного здоров'я осіб похилого віку.

2. Програму тренінгу, спрямованого на реабілітацію, корекцію емоційного стану, психологічного здоров'я для проблемних категорій молоді.

3. Тренінгову програму для осіб, що переживають ПТСР, з метою корекції їх емоційного стану, оптимізації психологічного здоров'я.

4. Тренінгову програму для клієнтів з залежностями (алкогольною, ігровою, наркотичною або знаходяться у аб'юзивних стосунках) з метою корекції їх емоційного стану, оптимізації психологічного здоров'я.

5. Програму соціально-психологічного тренінгу, спрямованого на реабілітацію, корекцію емоційного стану, психологічного здоров'я для військовослужбовців, що були в зоні бойових дій.

11.Методичне забезпечення

1. Нормативні документи МОН України;
2. Посібники та підручники з психології для вищої школи;
3. Словники та енциклопедії з психології;
4. Психодіагностичний інструментарій (збірки психодіагностичних опитувальників та методик);
5. Програми тренінгових занять з проблематики психології роботи з різними соціальними групами;
6. Мультимедійні презентації;
7. Роздатковий матеріал;
8. Аудіо та відео наочність;
9. Тестові завдання для контролю.

8. Рекомендована література

Основна:

1. *Алгоритм роботи військового психолога щодо психологічного забезпечення професійної діяльності особового складу Збройних Сил України (методичні рекомендації)* / Міністерство оборони України, Наук.- дослід. Центр гуманітар. Проблем Збройних Сил України: Н.А. Агаєв, О.Г. Скрипкін, А.Б. Дейко, В.В. Поливанюк, О.В. Еверт. К.: НДЦ ГП ЗС України, 2016. 147 с.
Ел. ресурс: https://www.mil.gov.ua/content/pdf/avp_book.pdf
2. *Аптечка психологічної самодопомоги: Ти як?* Всеукраїнська програма ментального здоров'я за ініціативи Олени Зеленської. Український католицький університет. 2024. 70 с. Ел. ресурс: <https://howareu.com/storage/app/media/Posibnuki/Aptechka.pdf>
3. *Бондаренко О. Ф.* Психологічна допомога особистості. Харків: Фоліо, 1996. 236 с.
4. *Волгіна О. М.* Соціальний супровід людей з інвалідністю на робочому місці: посібник. К. : Ваіте, 2018. 36 с. Електронний ресурс: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c8c9f561-1609-4734-b0b9-6a04043b8a2f/content>
5. *Діти та війна: навчання технік зцілення: посібник* / Авторський колектив: Інститут психічного здоров'я Українського Католицького Університету у партнерстві з Українським інститутом когнітивно-поведінкової терапії. Видавнича серія «Психологія. Психіатрія. Психотерапія». Опубліковано в рамках проекту Карітас України за підтримки Канадсько-Української Фундації. Львів: ТзОВ «Компанія «Манускрипт», 2014, 98 с.
Ел. ресурс: https://ipz.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/dity_fin_ispp-1.pdf
6. *Дуткевич Т. В., Савицька О.В.* Практична психологія: Вступ до спеціальності. 2-ге вид. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 256 с. Ел. ресурс: <http://194.44.152.155/elib/local/sk756067.pdf>
7. *Іванова І.Б.* Соціально-психологічні проблеми дітей-інвалідів. К.: Логос, 2000. 87 с.
8. *Консультавання в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій* / авт. кол ; заг. ред. В. Г. Панок, І. І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с. Ел. ресурс: Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/718798/1/Konsultuvannya_2019.pdf
9. *Кузікова С., Зликов В., Лукомська С., Щербак Т., Котух О.* Психологічний супровід особистості в умовах війни: навч. посіб. Київ-Ніжин: Видавець П.П. Лисенко М.М., 2024. 260 с.
Ел. ресурс: <https://emed.library.gov.ua/wp-content/uploads/tainacan-items/8476/110552/Psykholohichnyu-suprovid-osobystosti-v-umovakh-viyny.pdf>
10. *Орбан-Лембрик Л.Е.* Соціальна психологія: Підручник: У 2 кн. Кн.2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. К.: Либідь, 2005. 560 с.

11. *Основи практичної психології: Підручник* / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева. 3-е вид., стер. К.: Либідь, 2006. 536 с.
https://www.academia.edu/31720115/ОСНОВИ_ПРАКТИЧНОЇ_ПСИХОЛОГІЇ_за_ред_В_Г_Панка_3_е_вид_К_Либідь_2006
12. *Основи психологічної допомоги: теорія та практика консультування: навч. посібник* / В.Г. Панок., Я.В. Чаплак, Я.Ф. Андреева / за заг.ред. В.Г. Панка, І.М. Зварича: Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2019. 384 с. [Ел. ресурс]:
https://www.academia.edu/42197502/Основи_психологічної_допомоги_теорія_та_практика_психоконсультування_навч_посібник_В_Г_Панок_Я_В_Чаплак_Я_Ф_Андреева
13. *Памятка офіцеру-психологу щодо надання організації супроводження військовослужбовців під час виконання завдань за призначенням*. 80 с.
Ел. ресурс:
https://www.mil.gov.ua/content/pdf/psix_zabezpechenya/met_book.pdf
14. *Протоколи надання першої психологічної допомоги військовослужбовцям Національної гвардії України в екстремальних умовах діяльності: посібник* / О.С. Колесніченко, Я.В. Мацегора, І.І. Приходько / За заг. ред. проф. І.І. Приходька. Х. : НА НГУ, 2018. 40 с. Ел. ресурс:
http://books.ndcnangu.co.ua/knigi/posibnyk_PPD.pdf
15. *Перша психологічна допомога : посібник для працівників на місцях*. – Київ: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2017. 64 с. Ел. ресурс:
<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/44615/9786176150787-ukr.pdf;jsessionid=85A568586F782E2F31C4ED666612F518?sequence=72>
16. *Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю* : навчальний посібник / наук. ред. та керівник проблем. групи Л. М. Вольнова. К. , 2012. 275 с. [Ел. ресурс]. Режим доступу:
http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12349/Volnova_psyhosoc_dopomoga%20u%20krizy.PDF?sequence=1
17. *Психологічний супровід військовослужбовців, які виконують службово-бойові завдання в екстремальних умовах [Текст]* : методичні рекомендації / Я.В. Мацегора, І.В. Воробйова, О.С. Колесніченко, І.І. Приходько. Х. : НА НГУ, 2015. 69 с.) Ел. ресурс:
http://books.ndcnangu.co.ua/knigi/Metod_rekom_2015_psykhol_suprovid.pdf
18. *Психологія індивідуальної роботи з військовослужбовцями: Навчально-методичний посібник* О. Дундук, А. Неурова, А. Романишин «та ін.». – Львів: НАСВ, 2021. 305 с.
https://dovidnykmpz.info/wp-content/uploads/2022/02/Posibnyk-Indyvidual-na-robotu-2021_compressed.pdf
19. *Психологія соціальної роботи: підручник /за ред. Ю. М. Швалба*. –К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. -272 с.
20. *Тюття Л.Т., Іванова І.Б. Соціальна робота: теорія і практика [Текст]: Навч. посіб.* 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 574 с.

Допоміжна література:

1. Блінов О.А. *Психологія бойової психічної травми: монографія*. К.: Талком, 2016. 246 с. Ел. ресурс: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/40737/1/Блінов%20О.%20А.%20Психологія%20бойової%20психічної%20травми.pdf>
2. *Бойко А.М.* Соціальна робота з клієнтами із залежністю від алкоголю та наркотиків: Метод, рек. з навч. курсу для магістеріуму / Шк. соц. роботи; Нац. ун-ту "Києво-Могилянська академія"; Кафедра соц. роботи; Ужгород, держ. ун-ту. К.; Ужгород, 2000. 76 с.
3. *Бойко А. Л.* Соціальна робота з клієнтами, інфікованими ВІЛ та хворими на СНІД: Метод, рек. з навч. курсу для магістеріуму. Шк. соц. роботи Нац. ун-ту "Києво-Могилянська академія"; Кафедра соц. роботи; Ужгород. держ. ун-ту. К.; Ужгород: УжДУ, 2000. 64 с.
4. *Бренд Р.* Відновлення. Звільнення від наших залежностей. Х.: Моноліт-Bizz, 2020. 304 с.
5. *Вдовіченко О.В., Соколова І.М., Педченко О.В., Степанова С.С., Фролова О.В.* Психологічна реабілітація і супровід ветеранів війни: досвід Ізраїлю // *Zeszyty naukowe wyższej szkoły technicznej w Katowicach*. 2023. №16. s. 107-118. DOI: 10.54264/0066
6. *Герберт К.* Розуміти травматичний досвід: путівник для безпосередніх учасників та їхніх родин. Пер.з англ.. Якимець Олександра. Львів, Скриня, 2015. 68 с.
7. *Джонсон Д.* Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування: Перекл. з англ. К.: «КМ Академія», 2003. 288 с.
8. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 5.10.2000 р.
9. Закон України «Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх» від 24.01.1995 р.
10. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р.
11. Закон України «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 р.
12. Закон України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» від 10.07.2003
13. Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» від 21.06.2001 .
14. *Зелінська Т. М.* Амбівалентність особистості: Теорія, діагностика і психокорекція: Навч. посібн. К.: Каравела, 2010. 256 с.
15. *Зелінська Т. М., Михайлова І. В., Демерс А. Е.* Практикум із соціальної психології: Навч. посібн. К.: Каравела, 2014. 232 с.
16. *Кокурн О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С.* Основи психологічних знань про психічні розлади для військового психолога. Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2018. 310 с.
Ел.ресурс: <https://core.ac.uk/download/pdf/159118753.pdf>
17. *Ліщинська О.А.* Інформаційно-психологічна безпека: концепція соціально-психологічного імунітету. Івано-Франківськ: ПП Кузів Б. П., 2013.144 с.